

Pospíšil, Ivo

Myšlení o překladu v pohybu

Новая русистика. 2008, vol. 1, iss. 1, pp. 102-103

ISSN 1803-4950 (print); ISSN 2336-4564 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/116256>

Access Date: 23. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

konstantními vývoje literatury, nad proměnami, které možná z hlediska času nejsou až tak radikální, jak se zpočátku zdálo.

Editorka projektu S. J. Gončarovová-Grabovská vidí v ruské dramatice návrat k dokumentu, ale také mizení satiry. Další autoři, jako např. A. I. Beľski (černobylská mýtotorba), J. B. Orlickij (versolgie) a další ukazují na různé aspekty vývoje současné ruské literatury, například na motiv zrcadla (G. Něfaginová), na memoárový proud, na ženskou prózu, motiv domova, tzv. čerchovaný román (roman-punktir) u A. Bitova, na kváziromán S. Sokolova a vůbec na vývoj románu a jeho typů.

Z druhého svazku chci zdůraznit zejména pojednání o žánrové povaze lyriky z pera N. I. Miščenčuka, stati o lyrice I. Brodského, o toposu Minska u Vs. Někrasova: ruská poezie se tu prolíná s bělo-ruskou a dílem i polskou.

Podstatný je oddíl o tradici a recepci, tedy o projevech intertextuality v současné literatuře (Slovo o pluku Igorově, mýty, nová mýtotorba – Stalin, Chruščov, nový

etnografismus, nová kronikovost, F. Dostojevskij, V. Rozanov). Dobrá je také externě komparatistická partie, ale je poněkud úzce vymezena (východní Slované, polsko-rusko-běloruský triangel).

Přírnosný je oddíl o ruské literatuře vznikající v Bělorusku: zde napsali velmi dobré studie editorka S. K. Gončarovová-Grabovská a I. S. Skoropanovová, ale i další dva autoři (jde o analýzy konkrétních děl, ale s literárněteoretickým přesahem).

Oba sborníky, které cením, jak patrně, vysoko, mají jednu vadu: jsou příliš rozsáhlé, jsou stylizovány spíše jako jakési bilancování pracoviště a ty nosné momenty, které jsem se tu snažil zachytit, jsou tak v celém kontextu poněkud zatlačeny do pozadí. Možná by stálo za to více se soustředit na užší a současně ještě obecnější témata s výraznějšími komparatistickými a genologickými přesahy. I tak je však tento minský počín pro současnou literárněvědnou rusistiku podnětný a podstatný.

Ivo Pospišil

MYŠLENÍ O PŘEKLADU V POHYBU

Myslenie o preklade. Ed.: Libuša Vajdová. Kalligram, Ústav svetovej literatúry SAV, Bratislava 2007.

To, co slovenská škola literární komunikace a recepce, kam patří i překládání a tlumočení, udělala pro to, aby se překlad stal dostatečně uznávanou společenskou hodnotou, je známo. Ani tato publikace by neměla zůstat nezpozorována, neboť shrnuje výklady a interpretace různých metodologických posunů v teorii překládání a někdy také tlumočení. Najdeme tu popisy izraelské a belgické teorie překladu (L. Vajdová), celkové přehledy překladatelských teorií konce 20. století, zejména Joseého Lamberta a jeho systémovou teorii (Edita Gromová),

Pierra Bourdieua a jeho význam (Zuzana Jetmarová z UK) a anglofonní chápání překladu (Vladimír Biloveský a Miroslava Šramková). Snad nejzajímavější je pak výklad teorie skopu (skopos; Jana Rakšáňnyiová), tedy tzv. funkcionalistické translologie související s interkulturními výzkumy.

Snad nejlépe a nejvýrazněji je tu popsána současná ruská translologie (Ol'ga Kovačičová) včetně její společenské důležitosti. V kapitole Súčasná ruská translológia se především hovoří o neustálé

Informatorium

sovětské a ruské péči o praxi překladu - sahá hluboko do 50. let 20. století a svými kořeny ještě dále (Тетради переводчика, Мастерство перевода). Ruským specifikem je dominance lingvistické základny (V. N. Komissarov v úvodní stati Sešitů překladatele z roku 1999 *Переводоведение в XX веке*). Literárněvědně orientovaný výzkum prezentuje autorka na komparatisticky orientované knize P. M. Topera *Перевод в системе сравнительного литературоведения* (2001) a na petrohradském sborníku *Res Traductoria* s podtitulem *Перевод и сравнительное изучение литератур*. Ruské spojování translologie a komparatistiky se zdá logické, ale přece jen není ve světě zcela obvyklé. Dalším ruským specifikem je podle Kovačičové také to, že hodně prostoru a sil věnuje své sebereflexi, tj. diachronnímu zkoumání překladu.

Úsilí o rychlé inovace a tím i odvrhávání starých konceptů je jistě důležité a nutné, ale mělo by být více podloženo jak teoreticky, tak prakticky. Z tohoto hlediska se mi zdají

některé ze závěrů statí o anglofonním vnímání překladu jako upřílišněné a příliš kritické k tradici. Na druhé straně výzva k rozvoji teorie tlumočení a tlumočnickví v souvislosti s globalizací je na místě.

Slovensko mělo a má štěstí na lidi, kteří se myšlením o překladu zabývali a zabývají: kdysi to byl brněnský aspirant Franka Wollmana Anton Popovič, který sem přinesl teorie v Holandsku žijícího Američana Jamese Holmese, nebo Dionýz Ďurišin, který své moderní pojetí meziliterárnosti prosadil i na půdě Mezinárodní asociace srovnávací literatury, a Slovensko tak výrazně zviditelnil (nejsem si jist, zda jeho přínos je dnes i na Slovensku dostatečně oceňován). To, že se na Slovensku podařilo propojit různé filologické disciplíny s příslušnými přesahy a uskutečnit rozsáhlé mezioborové projekty, je unikátní. Přítomná publikace, jejíž autoři šli ad fontes jistě i proto, aby sami sebe lépe a přesněji umístili v současném translologickém proudění, to znovu dokládá.

Ivo Pospišil

LITERÁRNÍ ŠLÉPĚJE V PAMĚTI A PROUDU ČASU

Zahrádka, M.: *Toulky s ruskými spisovateli*. Oftis, Ústí nad Orlicí, 2007, 144 stran.

Renomovaný literární vědec a vysokoškolský pedagog **Miroslav Zahrádka** ve své nové knize s názvem **Toulky s ruskými spisovateli** (Oftis, Ústí nad Orlicí, 2007, 144 stran) poutavě spojil klasicky vážnou historickou látku (čím blíže k dnešku, tím problematičtější) s hravou lehkostí a procítěným vykreslením výjimečných osobností ruské literatury, s nimiž se setkal, se smyslem pro pochopení jejich tvůrčího hledání, tápání i omyly v komplikovaných a svým způsobem nečitelných dobách.

Název útlé knížky odkazuje ani ne tak ke školním kompendiím, jak by se mohlo na první pohled zdát, nýbrž k žánrům vzni-

klým z pradávného a typicky ruského symbolu cesty – především k cestopisům, ale i k poutím, výpravám, vandrům apod., tedy k jakémusi hledání a objevování. Nebo snad – jak sám autor své eseje charakterizuje v samotném úvodu ke knize – „nezávané bloumáním“ po životě a tvorbě spisovatelů s právě tak nezávanými názory o nich, podněcujícími a místy i záměrně provokativními.

Odsklon od tradiční učebnicové chronologie nejenomže nepůsobí rušivě, avšak právě naopak jakoby rozmarňe poeticky rozvíjí filozoficky reflexivní a současně sebe-reflexivní podtext, oscilující nepřetržitě mezi zkoumanými fenomény a myšlenkově